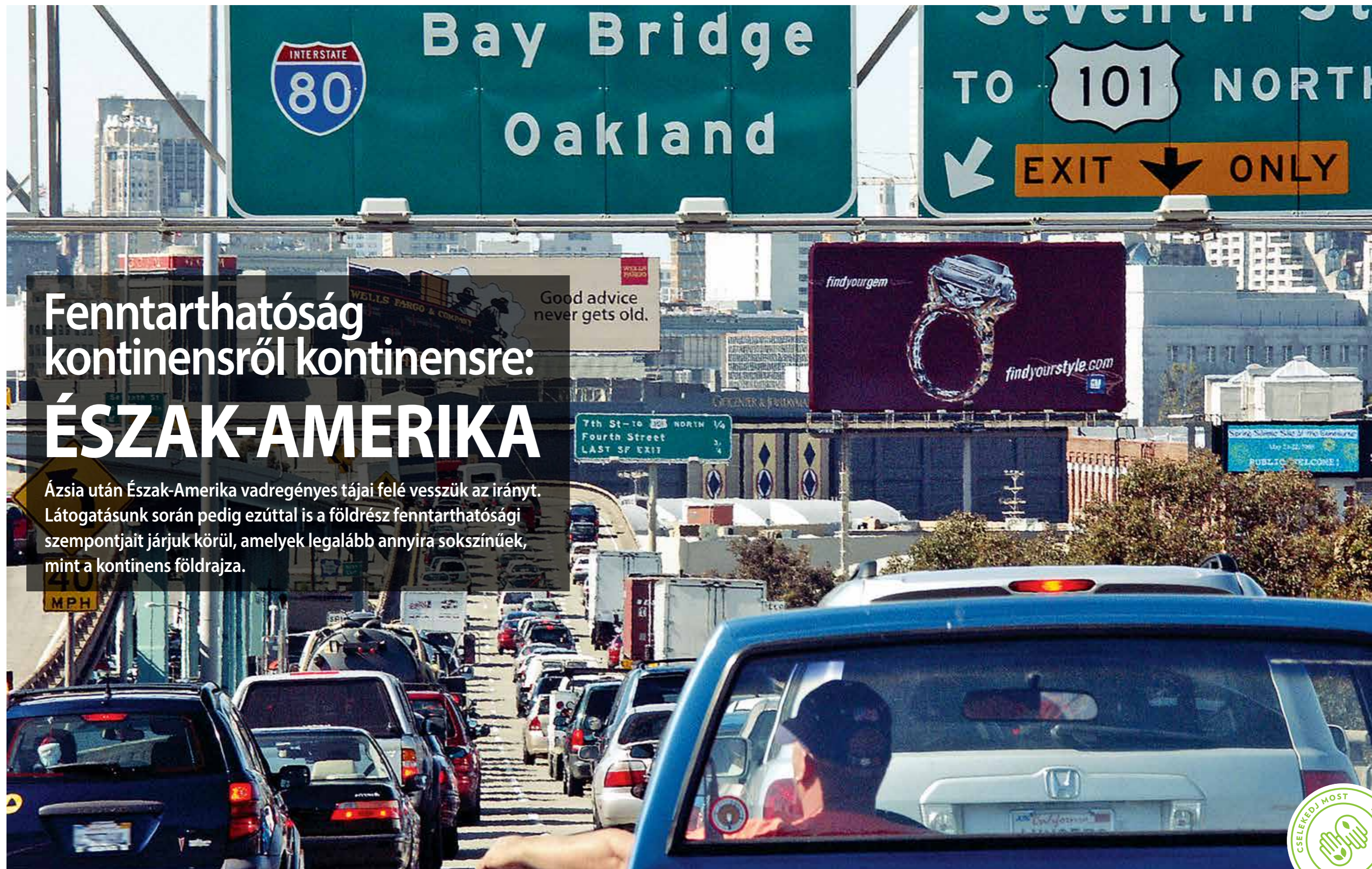

Fenntarthatóság kontinensről kontinensre: ÉSZAK-AMERIKA

Ázsia után Észak-Amerika vadregényes tájai felé vesszük az irányt. Látogatásunk során pedig ezúttal is a földrész fenntarthatósági szempontjait járjuk körül, amelyek legalább annyira sokszínűek, mint a kontinens földrajza.

Észak-Amerika tájai változatos képet mutatnak mind földrajzi-éghajlati, mind gazdasági-társadalmi szempontból. A kontinens három nagy egységre osztható: a meredek hegységek közt elnyúló, végtelennek tűnő észak-déli síkságokkal büszkélkedő Észak-Amerikára, az ősi, misztikus romokkal tűzdelt Közép-Amerikára és a paradicsomi idill illúzióját nyújtó Karib-térségre.

A hatalmas kiterjedésű észak-amerikai régiót Kanada, az Amerikai Egyesült Államok és Mexikó alkotja, de földrajzi szempontból idesorolható még a Dániához tartozó Grönland, Földünk legnagyobb szigete is. Az egykor a maja civilizáció által felvirágoztatott, társadalmi-gazdasági feszültségektől terhes közép-amerikai földnyelv hét trópusi országnak ad otthont: Belize-nek, Costa Ricának, Guatemalának, Hondurasnak, Nicaraguának, Panamának és Salvadornak. Az egzotikus karibi szigetvilág alapvetően két nagy egységre osztható: a Kis- és Nagy-Antillákra. A Nagy-Antillákhoz tartozik Hispaniola, Jamaica, Kuba és Puerto Rico szigete, míg a Kis-Antillák szétaprózott szigetivéhez a teljesség igénye nélkül olyan kedvelt luxusnyaralóhelyek sorolhatók, mint Barbados, Dominika, Martinique és Grenada.

KÖRNYEZETI TELJESÍTMÉNY

Európa országaihoz képest az észak-amerikai országok nem teljesítenek jól a Yale Egyetem nemzetközileg elismert, 40 környezeti mérőszám alapján megállapított Környezeti Teljesítmé-

nyi Indexében (EPI): a Bahamák a 28., Barbados a 36., míg az Amerikai Egyesült Államok csupán a 43. helyen szerepel. A rangsort az egyes országok környezetvédelmi erőfeszítései, a határainkon belül található ökoszisztémák vitalitása, a légszennyezési adatok és a klímaváltozással szembeni fellépés határozza meg. Az index első helyén egyébként Dánia, a 180. – és egyben utolsó – helyén pedig India áll.

BIODIVERZITÁS: SZEMKÁP-RÁZTATÓ SOKSZÍNŰSÉG

Egyedi földrajzi adottságainak köszönhetően a trópusi és szubtrópusi éghajlatú Karib-térség a világ egyik legfajgazdagabb biodiverzitási forrópontja, endemikus (bennszülött) fajok sokaságával. A szigetek szárazföldi ökoszisztémáira az élő nyersanyagok, a vadászat és a behurcolt invazív fajok mellett a természetes élőhelyek pusztítása és felaprózódása jelenti a legnagyobb fenyegetést. A tengeri élőhelyeket leginkább a vízszennyezéshez köthető halpusztulás és a korallzátonyok kiféheredése sújtja, amiben jelentős szerepet játszik a turizmus (ún. overtourism). Mindezen negatív hatások háttérben általánosságban elmondható, hogy a környezetvédelem iránti döntéshozói érdektelenség, a gyenge környezetvédelmi szabályozás és intézmények, valamint a nem megfelelő finanszírozási rendszer felel. A karibi szigetvilág számos vörös listás és különleges fajnak ad otthont: ilyen a színpompás antillai sisakos kolibri, az édesvizet kedvelő kubai krokodil, a kihalás szélén álló grenadai gerle és a növényevő Roatán-szigeti aguti.

Bár a környezetvédelmi szabályozás az észak-amerikai régióban a kiforrottabb, jelenleg az Egyesült Államok területének csupán 13 százaléka élvez állandó védelmet. Az újonnan elkészült biodiverzitás-veszélyeztetettségi térkép azonban rávilágít, hogy több száz veszélyeztetett faj élőhelye teljes egészében a jelenleg védett területeken kívül helyezkedik el.

A Biden-adminisztráció célul tűzte ki, hogy a védett területek arányát 2030-ra 30 százalékra emeli. Az intézkedés az ENSZ biodiverzitás-konferenciáján a tagállamok által elfogadott úgynevezett 30-szor 30-as globális

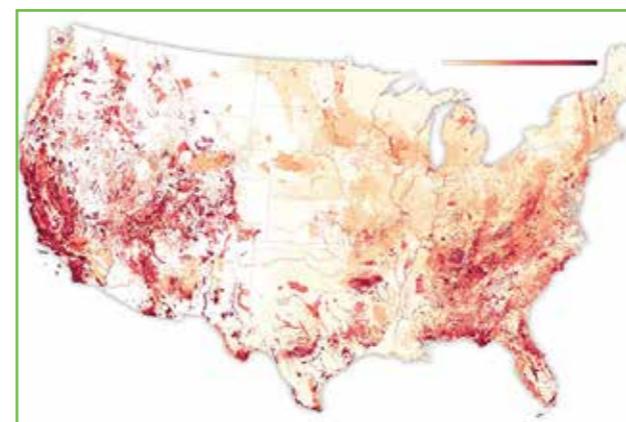
ANTILLAI SISAKOS KOLIBRI

Örömteli hír, hogy rejtőzködő életmódot folytató floridai puma lekerült a vörös listáról

PUMA

erőfeszítéshez illeszkedik, melynek ambiciózus célja, hogy a Föld védett szárazföldi, vízi és vízparti élőhelyeinek arányát 30 százalékra növelje. A legveszélyeztetettebb fajok közé tartozik a régióban a vörös farkas, a floridai puma, a kaliforniai kondor, a feketelábú görény, a San Joaquin kitróka vagy éppen a Franklin-poszméh, melyet 2006 óta nem láttak, így nagy az esélye, hogy már

Egyesült Államok területének eddigi legrészletgazdagabb biodiverzitás-veszélyeztetettségi térképe, melyen egyértelműen látszik, hogy Kalifornia a legveszélyeztetettebb terület

MEZŐGAZDASÁG

Észak-Amerika mezőgazdasági termelése a földrajzi változatosságának köszönhetően igazán sokszínű képet mutat. A kontinens trópusi lankáin, párás part menti területein narancs-, cukornád-, kávé- és banánültetvények találhatók. A melegebb, szárazabb régiókban főként gyapot és kender termesztése folyik, amelyek a közép-amerikai országok jelentős exporttermékei is. Mexikó és az Egyesült Államok meleg szubtrópusi területein citrusféléket, csonthéjas gyümölcsöket, zöldségeket, illetve gyapotot és dohányt termesztnek. Az erdészet és azon belül is a cédrus-, illetve fenyőtermesztés főként az Egyesült Államok és Kanada esetén bír jelentőséggel.

A kontinens mezőgazdasága és a fenntarthatóság vonatkozásában kiemelendő a mandula- és avokádóültetvények példája. A mandula termesztése szempontjából Kalifornia globális szinten kiemelt jelentőségű: a világ mandulatermelésének megközelítőleg 80 százalékát biztosítja az amerikai állam. A csonthéjasültetvények beporzásához s zettel a megfelelő terméshozam eléréséhez elengedhetetlen a beporzó rovarok megléte. A probléma az, hogy ezen létfontosságú fajok száma aggasztó mértékben csökkent az elmúlt években. A méhészek a szokatlanul magas pusztulási arányt a növényvédő szereknek, a betegségeknek,

a klímaváltozásnak és a természetes élőhelyek csökkenésének tulajdonították. A környezetvédők és a bioméhészek azonban rendszerszintű problémára hívják fel a figyelmet: a mandulatermesztés olyan szinten gépesítetté és üzemi léptékűvé vált, hogy az teljesen felborította a természet egyensúlyát.

Hasonló ökológiai problémák merülnek fel a kontinensen nagy mennyiségben termesztett avokádó esetén is. Mexikó több mint ötszáz ezer hektár területen a globális avokádókereslet csaknem felét elégíti ki. A termesztés jellemzően ültetvényeszerű gazdaságokban, intenzív módon történik: nagy mennyiségű műtrágya- és növényvédőszer-használat mellett, és olyan gazdálkodási módszerekkel, amelyek rontják a talaj termékenységét. Az egyik leggyakrabban hangoztatott ökológiai ellenvetés az avokádóültetvényekkel kapcsolatosan a monokultúras termesztési mód, vagyis hogy kizárólag egyféle növényt termesztnek a mezőgazdasági területen, ez ugyanis jelentős mértékben csökkenti, sőt szinte teljesen megszünteti a biológiai sokféleséget. Egy tanulmány becslései szerint az avokádótermesztés fellegvárának számító mexikói Michoacán államban az erdőterületek csökkenése megközelítőleg 20 százalékban tudható be az ültetvények megjelenésének, s ezen mezőgazdasági területek nagyjából egynegyede ökológiai szempontból kiemelt jelentőségű térségben található.

Az utóbbi években számos környezetvédelmi kutatás keresztútjába került a marhahús az étkezésre való előállításának tulajdonítható magas üvegházhatásúgáz-kibocsátás miatt. A University of Georgetown 2020-as tanulmánya szerint toronymagasan a marhahús van a legmagasabb karbonlábnyma a vizsgált élelmiszerek közül: megközelítőleg 60 kilogramm CO₂-egyenértéket jelent egy kilogramm hús előállítása (csak szemléltetésként: a lista második helyezettje, a bárány 24, míg a sajt 21 kilogramm üvegházhatású gáz kibocsátását jelenti). Ez a magas szám elsősorban az állatok metánkibocsátásának, másodsorban az erdőirtás okozta környezeti károknak tudható be. Sajnálatos módon az egyre inkább közismert ökológiai hatása ellenére a marhahús fogyasztása továbbra is kifejezetten magas a kontinensen: csak az Egyesült Államokban évi 25 kg/fő az éves fogyasztás.

LÉGSZENNYEZÉS

Az észak-amerikai régióban a helyi és állami szabályozások szigorításának köszönhetően az utób-

bi évtizedekben jelentősen sikerült csökkenteni a légszennyezés mértékét. Az Egyesült Államokban hagyományosan Kalifornia térsége tekinthető a legszennyezettebbnek, amiben közrejátszanak a gyakori bozóttüzek, a földrajzi elhelyezkedés és a nagyvárosok kibocsátása. Ráadásul a füstköd nem csupán a téli időszakban, hanem nyaranta is gyakori nemkívánatos vendég a térségben: olyannyira, hogy a fotokémiai szmog egy fajtáját Los Angeles városáról nevezték el, és jellegzetessége, hogy nyáron, az erőteljes UV-sugárzás hatására, enyhe légmozgás mellett, a közlekedésből származó káros anyagok révén keletkezik, legtöbbször a reggeli órákban. (Los Angeles-típusú szmog azonban nemcsak a kaliforniai nagyvárosban, de hazánkban is létrejöhet.)

Sokkal kevésbé sikeres azonban a légszennyezettség elleni fellépés Közép-Amerikában, ahol a városok többségében nincs érvényben szabályozás vagy szabvány az üzemanyag-hatékonyságra és a járművek kibocsátására vonatkozóan. Ennélfogva a WHO (World Health Organization – Egészségügyi Világszervezet) statisztikái alapján a környezeti tényezők közül a legnagyobb egészségügyi kockázatot a légszennyezettség jelenti a régióban.

NÖVEKVŐ ÉLETMINŐSÉG, NÖVEKVŐ HULLADÉK- MENNYISÉG?

Hulladéktermelés tekintetében kifejezetten rossz teljesítményt könyvelhet el a kontinens. Számszerűsítve átlagosan napi egy kilogramm kommunálhulladék-termelés köthető egy átlagos észak-amerikai lakoshoz (ez nagyjából megfelel az európai átlagnak is). A hulladéktermelés intenzitásának várható változásairól készült kutatás alapján ráadásul a világ összes földrészén nőni fog ez az érték: Észak-Amerikában a 2016-os 289 millió tonna éves termelés alapján 2030-ra 342, 2050-re 396 millió tonna hulladékképződést prognosztizálnak.

A hulladékok problémaköre kapcsán nem kerülhetjük meg a Csendes-óceánon található szemétszigetek jelentette fenyegetést. A nagy csendes-óceáni szemétsziget az északi részen, Hawaii és Kalifornia között található, megközelítőleg 1,6 millió négyzetkilométert (17 magyarországnyi területet) kitevő tengeri szemétygyűjtemény. A sziget létéről elsőként egy 1988-as tanulmányban írtak,

és becslések szerint 1945 óta kezdődött a hulladék felhalmozódása, amely évtizedenként átlagosan tízszeresére nőtt. Ennek nagy része biológiailag nem lebomló komponensekből áll, az azt alkotó műanyagok tehát nem bomlanak le, csak egyre apróbb darabokra esnek szét. A szemétszigetre gondolva elsőként talán egy óceánon úszó szeméthalmaz juthat eszünkbe – és ez részben igaz is, hiszen jelentős részét szintetikus ruhaneműk, autógumik, kommunális hulladék teszi ki –, ennél azonban jelentősebb arányban áll mikroműanyagokból, amelyek szabad szemmel alig láthatók, de még a műholdas mérések sem képesek mérni ezeket.

FELLÉPÉS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS ELLEN

Kína után az Egyesült Államok a világ második legnagyobb kibocsátója, így az éghajlatváltozás elleni fellépés kapcsán a legtöbb szem erre az országra szegeződik a kontinensen. Az USA felel a globális kibocsátások több mint 14 százalékáért (összehasonlításképpen: az Európai Unió a kibocsátások 9, Kína pedig a 30 százalékáért felelős), a kontinensen pedig a kibocsátások mintegy háromnegyede tehető a neve mellé.

Miután 2021-ben visszalépett a párizsi megállapodásba, az Egyesült Államok szövetségi szinten vállalta, hogy 2050-re eléri

Romokban
– Az Ian hurrikán után

A klímaváltozás az Egyesült Államokban is egyre inkább érezteti hatását. Mind többször fordulnak elő heves hóviharak, hidegbetörések, melyeket a poláris örvény szétszakadása okoz. 2023 februárjában szinte az egész országon átnyúló, erős havazással, jégesővel, tornádókkal járó viharrendszer nehezítette meg az amerikai lakosok mindennapjait. Kaliforniában alig telik el úgy év, hogy ne hallanánk pusztító bozöttüzekről, melyeket a csökkenő csapadékmennyiség csak tovább súlyosbít. Texasban 2022 nyarán 13 napon át 37 Celsius-fok felett volt a hőmérő higanyszála, amely komoly áramkimaradásokat is eredményezett.

a karbonsemlegességet, 2030-ig pedig 65 százalékkal mérsékli a kibocsátását az 1990-es bázisévhez képest (összehasonlításképpen: az EU 55 százalékos csökkentést kíván elérni 2030-ig, míg Kínának nincsenek 2030-as vállalásai). A helyzetet árnyalja, hogy a 2030-as 65 százalékos rövid távú kibocsátáscsökkentési cél csupán a szövetségi folyamatokra és tevékenységekre vonatkozik. Ha az 50 tagállamot is nézzük, a vállalatok együttesen csupán 50-52 százalékról szól. Ugyanakkor ez a célkitűzés nemzetközi összehasonlításban továbbra is ambiciózusnak mondható.

Az USA társadalma az utóbbi években már-már szélsőségesen megosztottá vált, ami a klímavédelmet illetően is aggasztó folyamat, hiszen a világ egyik legjómódúbb és leginkább

erőforrás-intenzív országában zavaróan sok klímatagadó él. Ráadásul a tudományos tények és a klímaváltozás cáfolása nemcsak az alacsonyabb, hiányos oktatásban részesülő társadalmi rétegek sajátja, hanem az államirányítás legmagasabb szintjein is jelen van. A klímatagadás itt nem iskolázottság vagy hovatartozás függvénye, hanem leginkább a rövid távú profitérdekek és a szavazatmaximalizálás mentén körvonalazódik. A probléma ráadásul nem enyhülni, hanem sokkal inkább súlyosbodni látszik: 2023-ban az amerikai üzleti szférában felütötte a fejét az úgynevezett anti-ESG-mozgalom, amely a mindenfajta környezetvédelmi szabályoktól mentes, klímaromboló, korlátok nélküli profitszerzést népszerűsíti. Az ilyesfajta destruktív ideológiákkal szemben nehéz védekezni, ugyanakkor a tudatosítás, az érzékenyítés és a színvonalas oktatás hatékony ellenszer lehet.

A Climate Action Tracker, amely független tudományos testületként követi nyomon a világ kormányainak klímavédelmi erőfeszítéseit (vagy inkább azok hiányát), az USA klímapolitikáját elégtelennek, Kanadát erősen elégtelennek, Mexikót pedig kritikusan elégtelennek minősítette. Utóbbinak még hosszú távú kibocsátáscsökkentési célja sincs. Észak- és Közép-Amerika államai közül ma Costa Ricának van a legambiciózusabb klímapolitikája. Szomorú tény, hogy a testület elemzése alapján ez idő tájt a világ egyetlen országa sem jár azon az úton, ami a párizsi megállapodásban megfogalmazott 1,5 Celsius-fokos célkitűzéssel kompatibilis lenne. A Climate Action Tracker legnagyobb előnye, hogy nem csupán a megfogalmazott vállalatokat nézi, hanem azt is vizsgálja, hogy a most érvényben lévő politikák mellett mennyire tűnik reálisnak azok teljesülése. Így például hiába tűzte ki Kanada 2050-re célként, hogy karbonsemlegessé válik, a jelenlegi intézkedései mentén ez csak üres ígélet, nincs mögötte valós szándék.

Miközben a kontinens három legnagyobb országa jelentősen hozzájárul a klímaváltozás fokozásához, a klímaváltozás a karibi térség piciny szigetországaira fokozott erővel fog lecsapni: az előrejelzések alapján növekszik majd a hurrikánok gyakorisága és intenzitása, megváltozik a csapadékeloszlás, ami a száraz időszakok meghosszabbodásával jár, valamint a tengerszint-emelkedés is súlyos veszélyt jelent az alacsony fekvésű szigetek part menti lakosságára. A klímaadaptáció és a korai figyelmeztető rendszerek fejlesztése ezért különösen fontos a szigetvilág számára.

Bár a Karib-térség országainak hozzájárulása elenyésző mértékű a klímaváltozáshoz, erős kitettségük miatt érdemes azt is megvizsgálni, vajon milyen lépéseket tesznek annak érdekében, hogy fenntarthatóbbá, ellenállóbbá váljanak.

- Antigua és Barbuda 3,4 Celsius-fokos globális átlaghőmérséklet-emelkedéssel számol, és ennek megfelelően irányoz elő klímaadaptív lépéseket.
- Barbados 2030-ra a világ első fossziliztüzelő-anyag-mentes szigetországává kíván válni.
- Dominika a világ első klímareziliens országa szeretne lenni, emellett pedig 2030-ra 100 százalékban megújuló energiát fog használni.
- Trinidad és Tobago, amely a Karib-térség legerősebb országa, csupán 15 százalékkal

csökkenti a kibocsátását 2030-ig, miközben az egy főre jutó CO₂-kibocsátás itt a 4. legmagasabb a Föld összes országa közül (25,4 tonna/fő/év)

MEGÚJULÓ ENERGIA

A megújuló energiák használatát tekintve is igen nagy különbségeket vélhetünk felfedezni a kontinens egyes országai között. 2021-ben a megújuló energiaforrások részaránya a villamosenergia-termelésben 26,5 százalék volt a kontinensen, az energiatermelést illetően a vízenergia a megújulók összarányának csaknem a felét teszi ki, ezt követi a szél-, majd a napenergia. A megújulóból származó energiatermelést tekintve Costa Rica teljesített a legjobban: a közép-amerikai ország 99 százalékban megújuló energiából fedezte az energiaszükségletét (ezzel a fenntartható kezdeményezéseknél foglalkozunk részletesebben). Hasonlóan kiemelkedő eredményt ért el Grönland 83,3, illetve Panama 74,4 százalékkal. Kanadában ez az arány 68,2, míg az Egyesült Államokban csupán 21 százalék. A megújulók esetében meg kell jegyezni, hogy az idén több mint 50 gigawatt új villamosenergia-termelő kapacitás kiépítését tervezik az Egyesült Államokban, amelynek több mint felét a napenergia adja majd, napelemparkokat főként Texas és Kalifornia államokban telepítenek. Az USA-t egyes elemzések a megújuló energiaforrásokba történő befektetések szempontjából a legvonzóbb országgként értékelték, elsősorban a kedvező adózási feltételek és a tengeri szélenergia-tervezett bővítések miatt.

Santa Ana, Costa Rica – A megújuló energia aránya az országban elérte a 99 százalékot

Hondurasi nők

ÉSZAK-AMERIKA TÁRSADALMA: SOKSZÍNŰSÉG MINDEN TÉREN

Észak-Amerika kiemelkedik a globális mezőnyből a kifejezetten magas urbanizációs értékeivel: az elmúlt évben a lakosság 82 százaléka élt városi környezetben a kontinensen. Az urbanizáció körülbelül 1950 óta tartó tendencia, addig az amerikaiak többsége kisvárosokban vagy vidéki környezetben élt. Még száz évvel ezelőtt is a lakosságnak megközelítőleg csupán az 50 százaléka volt városlakó. Észak-Amerika magas szintű gazdasági fejlődése elősegítette az igen fejlett infrastruktúrájú megvárosok (legalább 10 millió fő) létrejöttét. Mexikóváros, New York és Los Angeles Észak-Amerika megametropoliszai.

Ahogy a korábban bemutatott kontinensek (Európa és Ázsia) kapcsán is láthattuk, Észak-Amerikában is hatalmas különbségek vannak mind fejlettségben, mind jólét tekintetében az országok között. A közgazdászok körében közkedvelt jövedelmi egyenlőtlenségeket mérő Gini-index globális első és

A hagyományos gazdasági jólétet leíró mutató (GDP) helyett a jóléti tényezőkkel kiegészített Happy Planet Index (Boldog Bolygó Index) három jelzőszámot tömörít: a várható élettartam, az étellel való elégedettséget, illetve az egy főre eső ökológiai lábnyomot. Észak-Amerika országai közül Costa Rica áll az első helyen, egyben világviszonylatban is a dobogó legmagasabb fokán végzett. Az országban tehát nemcsak az átlagéletkor magasabb, hanem az étellel való elégedettség is, emellett pedig az egy főre eső ökológiai lábnyom is alacsonyabb a világátlagnál. A globális ranglista legjobb helyezettei között Guatemala és Honduras is megtalálható (8. és 9. helyezett), míg a kontinensen az Egyesült Államok szerepelt a leggyengébben, döntően a kiemelkedően magas egy főre eső ökológiai lábnyom okán. Csak összehasonlításként: világátlagban az egy főre eső ökológiai lábnyom mértéke 2,7 globális hektár volt, a ranglista élén végző Costa Rica esetén ez 2,65, míg az Egyesült Államokban 7,2.

utolsó helyezettei között sem találhatók észak-amerikai országok, azok viszonylag hasonló értékeket vesznek fel. A kontinensen Kanada teljesít a legjobban ebben a kategóriában: 33,3 pontot ért el a 100-ból (az alacsony érték nagyobb egyenlőséget jelent), míg a többi állam 40–50 közötti értéket könyvelhetett el.

Ennél szembevetőbb különbségeket vélhetünk felfedezni az emberi jogok helyzetét mérő számok esetén, ahol olyan szempontokat vesznek figyelembe, mint hogy az adott ország lakosai érvényesíthetik-e a vallás, a véleménynyilvánítás és az egyesülés szabadságához való jogukat. Ebben a kategóriában az Egyesült Államok érte el a legelőnyösebb pozíciót a kontinensen (0 és 1 között terjedő skálán 0,93 pontot elérve), a legrosszabb helyezést pedig Nicaragua 0,19, illetve Kuba 0,25 ponttal. Nicaragua globális szinten is az egyik legsúlyosabb emberi jogi vétségeket elkövető államnak számít, az emberi jogok helyzetének válságát jól szemlélteti az a 2021-ben elfogadott törvény, amelyben gátolnak minden bíráló véleménynyilvánítást, az ellenzék választásokon való részvételét, és hivatalos vádak nélkül börtönben tarthatják a kormánnyal szemben kritikusnak tekintett lakosokat.

A klímaváltozás súlyosbítja az emberi jogi aggályokat is a Karib-térségben. Az UNICEF adatai alapján 2017 és 2021 között a hurrikánok intenzitásának növekedése okán meghatszorozódott az otthonát elhagyni kényszerülő gyermekek száma. Csak 2017-ben 400 ezer gyermeket evakuáltak 4-es és 5-ös erősségű trópusi ciklonok miatt. A gyermekek ilyen helyzetben rendkívül sérülékenyek, különösképpen, ha a körülmények miatt elválasztották őket a szüleiktől. A menekülttáborokban rekedt gyermekek súlyos betegségeknek való kitétsége is megnő, ráadásul sokszor a szükséges gyógyszerek és egészségügyi ellátás sem áll rendelkezésre.

GAZDASÁG: A VILÁG ÉLMEZŐNYÉBEN

Észak-Amerika gazdasági nagyhatalom. A világ GDP-jének 28,3 százalékát termeli, amelynek több mint 80 százalékát az Egyesült Államok teszi ki. Az egy főre eső GDP Ausztrália után ezen a kontinensen a legmagasabb, amit elsősorban az USA és Kanada kiugró értékei biztosítanak. A régió többi országa a gazdasági teljesítményt tekintve a középmezőnyben helyezkedik el a listán. Ahogy Európánál is láthattuk, a magasabb életszínvonal és jólét több fogyasztást és nagyobb kiszervezett szennyezést jelentett – tehát amíg sok esetben csökkent az adott országon belüli kibocsátás, addig a valójában elfogyasztott

javakhoz kötődő emisszió nőtt, csak a világ másik felében. Ez a dilemma Észak-Amerika kapcsán is felmerülhet. A tova gyűrűző hatás mértékét mérő index (Global Spillover Index) alapján a kontinens államai átlagosan jobban teljesítenek, mint a kiszervezésben élenjáró európai államok, vagyis nagyobb arányban hagyatkoznak a saját régióban előállított termékekre és szolgáltatásokra, mint Európa. Az indexben kifejezetten jó helyezést könyvelhetett el Nicaragua (96,26 pont), Mexikó (93,9), illetve Guatemala (87,42). E kontinensre is igaz azonban, hogy a gazdaságilag fejlettebb országoknak magasabb a tova gyűrűző hatása: Kanada 66, az Egyesült Államok pedig csupán 64,4 pontot ért el.

A Karib-térség jobban függ a turizmustól, mint a világ bármely más régiója. A turisztikai iparág mintegy 2,5 millió állást teremt a szigeteken, egyes országok GDP-jében pedig több mint 50 százalékos a részesedése. Ami pedig az egyik oldalon gazdasági hasznot jelent, a másikon gyakran környezetpusztítást. Napjainkra szerencsére az ökoturizmus egyre nagyobb hangsúlyt kap a térségben, ami a természet kártétel nélküli megfigyelésén és a helyi kultúra tiszteletén alapul.

Nagy a kontraszt: óceánjáró luxushajó dokkol Haiti partjainál, miközben a szigetország a világ egyik legszegényebb állama

FENNTARTHATÓ KEZDEMÉNYEZÉSEK

Mandulagondnoksági Platform Kaliforniában

Kalifornia mandulatermő vidékén, a San Joaquin-völgyben a klímaváltozás miatt egyre kevesebb a csapadék, ami komoly problémát jelent a gyakran több száz hektáros mandulaültetvények öntözésében. Az ízletes csonthéjas gyümölcs nem csupán a vízigénye, hanem a termesztése során felhasznált vegyszerek miatt is fenntarthatósági problémákat vet fel. Amikor a mandulaültetvények virágba borulnak, az ország minden részéből érkező méhészek több milliárd beporzót szállítanak Kaliforniába, azonban a vegyszerek miatt ezeknek a méheknek a jelentős része elpusztul a beporzás során. A Kaliforniai Mandulagondnoksági Platform (California Almond Stewardship Platform – CASP) ezen kíván változtatni úgy, hogy segíti a gazdákat a költséghatékony, környezetbarát és társadalmilag felelős megoldások kidolgozásában. Ehhez többek között olyan interaktív eszközöket biztosít a termelőknek, melyekkel a nitrogén-utánpótlást és az öntözést tudják optimalizálni.

Az egyes országok a fenntarthatósági szempontokat is figyelembe vevő versenyképességét bemutató Globális Fenntarthatósági Versenyképességi Index meghatározásakor 189 számszerű indikátort vizsgálnak meg hat fő kategóriában: természeti, szellemi tőke, erőforrás-, kormányzati hatékonyság, társadalmi kohézió és gazdasági fenntarthatóság. Az index kapcsán ki kell emelni, hogy valójában a legjobban teljesítő országoknak és régióknak is számos hiányossága van e téren: még a világviszonylatban élenjáró skandináv államok is csupán 58 pontot értek el a maximálisan szerezhető 100-ból. A besorolásnál külön kezelték Észak-Amerikát, amely globálisan a régiók közül a harmadik helyezést érte 51 ponttal, illetve a közép-amerikai országokat, amelyek átlagosan 42-t szereztek. A földrész országai közül az Egyesült Államok (51,2), Costa Rica (49,9), illetve Grönland (49,9 ponttal) került a legjobbak közé. Az USA a szellemi tőke, Costa Rica az erőforrás-hatékonyság, Grönland pedig a gazdasági fenntarthatóság kategóriában nyújtott kiemelkedően jó teljesítményt. Érdekes, hogy a világon Grönland büszkélkedhet a legalacsonyabb egy főre jutó szén-dioxid-kibocsátással.

Costa Rica, a fenntartható édenkert

A kontinensen Costa Rica alkotta meg a legambiciózusabb klímapolitikát, amely nem csupán ígéreteken, hanem tényleges akciótervek végrehajtásán alapul. Miközben a fosszilis tüzelőanyagokra kivetett adóval erősítik az államháztartást, a megújuló energia (főként vízenergia) használata elérte a 99 százalékot az állam területén. A sokszínű élővilággal büszkélkedő trópusi ország talán legnagyobb és leginkább példamutató sikere, hogy célzott politikával az 1970-es években sikerült megállítani, majd megfordítani az erdőterületek csökkenését. Nemzeti parkokat hoztak létre, tudatosan erősítették az ökoturizmust, népszerűsítették a vegyszermentes földművelést, és az oktatás fejlesztésével párhuzamosan a fenntarthatóság jelentőségét is tudatosították a társadalom egészében. A „fizess, ha eldobod” alapú hulladékgazdálkodási intézkedés lényege, hogy a lakosok a kidobott szemét tömegével arányosan fizetnek szolgáltatási díjat, ez 2015 és 2017 között 469 százalékkal növelte meg az újrahasznosítási rátát. Costa Rica az államigazgatás minden szintjén törekszik az emberi jogok védelmére és a nemek közötti egyenlőség megteremtésére.

A KONTINENS TELJESÍTMÉNYE A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOKBAN

A globális fenntarthatósági célok mérésére szolgáló indikátor (SDG Index Score) tekintetében is változatos kontinensről beszélhetünk. A 2030-ra elérendő 17 fenntartható fejlődési cél és a hozzá tartozó 112 célkitűzés terén való előrehaladást elemezve a földrész országai átlagosan 70–80 közötti értéket értek el a 0–100 közötti skálán, ahol a nagyobb értékek a célokhoz illeszkedő irányt jelölik.

A régió országai közül Kanada érte el a legelőkelőbb helyezést a globális ranglista 29. helyére kerülve. Az ország kifejezetten jól szerepelt az éhezés megszüntetése (SDG 2), a minőségi oktatás (SDG 4), az ipar, innováció és infrastruktúra (SDG 9) mutatóiban. Az Egyesült Államok a tiszta víz és közegészségügy (SDG 6), illetve az ipar, innováció és infrastruktúra (SDG 9) terén ért el jelentős előrelépést, az egyenlőtlenségek csökkentése (SDG 10) és a felelős fogyasztás és termelés (SDG 12) kategóriában viszont hátrébb csúszott. Összeségében a globális 41. pozíciót szerezte meg.

TUDDTAD?

53,4%

a nők aránya a parlamentben Kubában, ami világszinten a második legmagasabb érték.

5,1

ennyi Földre lenne szükségünk, ha a bolygón mindenkinek akkora ökológiai lábnyoma lenne, mint az Egyesült Államok egy lakosának átlagosan.

5%

Mexikóban a vegetáriánusok aránya a lakosságon belül, ami globálisan az ötödik legmagasabb érték.

14.

egy tavalyi felmérés szerint Kanada a világ 14. legboldogabb országa, a kontinensen belül pedig az első helyen szerepelt.

810 kg

az egy főre eső éves kommunálshulladék-termelés az Egyesült Államokban, ezzel globális szinten a második.

42%

Grönlandon a védetté nyilvánított természeti területek aránya, ami globális szinten a 10. legmagasabb érték.

32%

az Egyesült Államokban a hulladék-újrahasznosítás, ami a világ országai közül a 9. legjobb arány.

A kontinens legrosszabbul teljesítő állama a világranglista 151. helyét elfoglaló Haiti lett. Az országban a környezetvédelmi mutatókat tekintve történt előrelépés, a többi indikátorban azonban csak enyhe fejlődés, stagnálás, illetve visszalépés figyelhető meg.

A cikk szakértő partnerünk, a Planet Fanatics' Network gondozásában készült. Szerzői: **Szomolányi Katalin, Pálfi Nándor és Szabó Gréta**, a Planet Fanatics' Network munkatársai.

Kiadónk, a Ringier Hungary, a fontos ügyek mellett áll: kiadványainkban közérthetően és hitelesen tájékoztatunk arról, mi mindent tehetünk közösen a fenntartható fejlődés érdekében.

[CSELEKEDJMOST.HU](https://www.cselekedjmost.hu) CSELEKEDJMOST